

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş: 30.04.2022 Accepted/Kabul: 11.08.2022 Published/Yayınlama: 22.10.2022

48-72 Aylık Çocukların Duygular Temasına Yönelik Gerçekleştirilen Çizimlerinin İncelenmesi

Yusuf Ertan ELMA¹, Veysi ERZEN²

Öz

Bu çalışmanın amacı 48-72 aylık çocukların resimlerinde yer vermiş oldukları çizimlerin niteliğini ve bu çizimlerde hangi duyguları yansıttıklarını ortaya koymaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden Fenomenoloji modeli kullanılmış ve elde edilen veriler çiz anlat tekniği ile toplanmıştır. Araştırma 48 ay ve üzeri 31 kız, 29 erkek olmak üzere toplam 60 çocuğun katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Veriler toplanırken, gidilen okulda önce çocuklarla vakit geçirilmiş ve ardından sınıf çizim yapmaya uygun duruma getirilmiştir. Çocuklara “Duygularınızı resimlerinize nasıl yansıtırsınız?” sorusu sorulmuş ve çizim yapmalarına fırsat verilmiştir. Çalışmadan elde edilen verilerin analizi içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulguların incelenmesi neticesinde çalışma grubunda yer alan 60 çocuktan 56’sının çizimlerinde insan figürüne yer verdiği, 27’sinin ise abiotik öğelere yer verdiği görülürken çocuk çizimlerine bağlı olarak oluşturulan kategorilerin tamamında “mutlu” duygusunun çizimlere en çok yansıtılan duygu olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Duygular, Çocuk Resimleri.

Review Of The 48-72 Months Children's Content Directed To The Contact Of Emotions

Abstract

The aim of this study is to reveal the quality of the drawings that 48-72 months old children have included in their pictures and what emotions they reflect in these drawings. In the study, the Phenomenology model, one of the qualitative research methods, was used and the obtained data were collected with the draw and tell technique. The study was conducted with the participation of a total of 60 children, 31 Girls and 29 Boys, for 48 months and

¹Okul Öncesi Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, Batman-Türkiye,y.ertanelma@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0489-4761

²Sınıf Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, Batman-Türkiye,veysierzen@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9886-9705

above. While collecting the data, the children were first spent in the school and then the class was made suitable for drawing. Children were asked the question "How to reflect your emotions in your pictures" and given the opportunity to draw. Analysis of the data obtained from the study was carried out by content analysis. As a result of the examination of the findings obtained from the study, it was found that 56 of the 60 children in the study group included the human figure in their drawings and 27 included Abiotic elements, while the feeling of "happy" was the most reflected in the drawings in all categories created due to children's drawings.

Key Words: Pre-School, Emotion, Child Pictures.

1. GİRİŞ

Her insan dünyaya farklı bir kişiliğe sahip olarak gelir. Her insan farklı çevrelerde doğar, farklı kişilerle tanışır ve farklı gıdalarla beslenerek büyür ve gelişir. Çocuklar yaşamlarının ilk yıllarından itibaren çevresinde var olan her türlü nesne veya kişi ile kurmuş olduğu iletişim sayesinde farklı kodlamalar oluşturmaktadır. Bu durum ileriki yaşlarında karşılaştıkları muhtemel durum veya olaylarda farklı bir bakışa açısı geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Bireylerin sosyal iletişimleri, zekâları ve yetenekleri, farklı bakış açıları ve farklı kodlamalara sahip oluşlarından etkilenmektedir. Bu yüzden resim gelişiminin analiz edilmesinde bireylerin içinde buldukları dönemsel özellikler ve kişisel farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır (Geçen, 2018). Özellikle toplumda ihtiyaç duyulan değerlerin kazanılması için erken çocukluk dönemi kritik öneme sahiptir. Çünkü bu dönemde çocuklar kişilik geliştirmenin yanında çevreden etkilenirler ve her türlü öğrenmeye açık hale gelinen bir süreç yaşarlar.

Çocuklar belirli bir kas olgunluğuna ulaştıktan sonra resimlerinde çizimlerini bazı figür ve çizgiler olarak yansıtır. Çocuk çizimlerinin birbirinden farklı olması, kişilikleri ve bireysel zekâlarının yanında çocuğun farklı çevrelerde farklı deneyimlere sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Çocuklar, resimler sayesinde çevresinde karşılaştıkları olaylar hakkında duygu ve düşüncelerini, fikirlerini kendilerinden bir parça sunmuşçasına ifade ederler. Resimler, çocuğun yaşam süreci ve iç dünyası hakkında kayda değer bilgiler sunan, çocuklar için sözcüklerden daha güçlü bir anlatım aracı olarak karşımıza çıkar (Yavuzer, 2017).

Duygular, her bireyde ve zamanın her anında farklılık göstermektedir ve yaşamın geneli için büyük bir önem arz etmektedir. Bu yüzden duygular insanların içinde buldukları durumu ifade etmede ve sosyal ilişkilerin sürdürülmesinde büyük bir öneme sahiptir (Kuyucu, 2012). Resimler, sözcüklerle ifade etmek yerine sözcük bilgisi sınırlı olan bir çocuk için kendisi ile dış dünya arasındaki iletişimi sağlayan ve kendisini kolayca ifade edebilecek bir araç olarak karşımıza çıkar. Resimler, çocukların iç dünyalarında olup bitenlerin ortaya çıkarılmasında kullanılan projektif bir tekniktir. Çocukların çoğunun resim yapmayı sevmeleri bu tekniğin kullanım alanının genişlemesine kolaylık sağlamaktadır (Yavuzer, 2017).

Mutluluk, üzgünlük, kızgınlık, şaşkınlık vb. duygular, çocuklar tarafından bebeklikten itibaren kolayca tanınabilirken, bu duyguların tanınması yetişkinlerle aynı düzeyde gerçekleşmemektedir. Çocuklar bu yaşta kendilerinin mutlu, üzgün vb. olma nedenlerini ve karşısındaki kişilerin duygularını kolayca tahmin edebilmelerine rağmen aynı anda birden fazla duygunun yaşanabileceğinin farkına varamamaktadırlar. Örneğin çocuklar, anneleri kendilerine kızmış olduğunda annelerinin onları hem sevip hem de kızabileceğini kavrayamamakta, bu duygular içerisinde kendilerinin en yoğun hissetmiş oldukları duygulara odaklanmaktadırlar (Yalçın, 2010).

Resim; çocuğu yakın çevresiyle birlikte zekâ, kişilik özellikleriyle çocuğun iç dünyasını yansıtmaya yararken aynı zamanda çocuğu psiko-pedagojik açıdan bizlere tanıtmış olur (Çağlayan, 2014). Çizimler, jest ve mimikler, hareketler, sözel ifadeler çocukların duygularını farklı bir biçimde ifade edebilecekleri yollardan birkaç tanesi arasında yer alır. Bu yüzden çocuklar karşılaşmış olduğu olaylar hakkında duygu ve düşüncelerini algılayabildiği şekilde yapmış oldukları etkinliklerde kendilerini ifade etmektedirler. Çizimler çocukların duygu ve düşüncelerini en doğal ve en özgün biçimde sundukları doğal imgelerin bir yansımasıdır. Çocukların algıları sayesinde elde edilen işaretler, çizgiler, simgeler onların duygu ve düşüncelerini en saf şekilde yansıtan önemli ipuçlarıdır (Çağla ve Koçak, 2016).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada 48-72 aylık çocukların resimlerinde yer vermiş oldukları çizimlerin niteliğini ve bu çizimlerde hangi duyguları yansıttıklarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu bağlamda aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmaktadır:

- 1) 48-72 aylık çocuklar çizmiş oldukları resimlerde cinsiyetlerine göre hangi duygulara yer vermişlerdir?
- 2) 48-72 aylık çocuklar çizmiş oldukları resimlerde hangi figürlere yer vermişlerdir?
- 3) 48-72 aylık çocuklar çizmiş oldukları resimlerde yansıttıkları duyguları hangi figürlerle ilişkilendirmiştir?

Araştırmanın Önemi

Her insan doğar doğmaz hatta doğmadan önce çevresini anlamaya ve etkileşime geçmeye çalışır. Çevresi ile etkileşim sürecinde bireyin gelişim düzeyi ve bilişsel durumu önemli rol oynamaktadır. Çocukların 48-72 aylık dönemlerinde çevresine vereceği mesajlarını, ilgilerini, karmaşık dünyasını en iyi anlatabileceği iletişim kanallarından biri şüphesiz resimlerdir.

Çocuk için resim bir anlatım aracıdır. Bazen gelecekle ilgili tasarımlarını paylaşır bazen sorunlarını çözer, bazen de özgür ortamında kendini ifade etmeye çalışır. Öğretmenlerin kendi dünyasında duygularını anlatan öğrencileri anlaması çizilen resimleri analiz etmesi çok önemli görülmektedir. Resimler sayesinde öğrencilerin cinsiyeti, sosyo ekonomik durumu, yaşadığı çevrenin

yanı sıra psikolojik durumu anlaşılma olanağı doğar (Kantoğlu, 2016). Çocukların gelişim düzeylerine bağlı olarak sözlü ifade etme becerisinin tam olarak gelişmemesi başka bir deyişle resim çizerek daha güçlü bir anlatım sergilemesi (Koraş, 2019), bu tekniği kullanarak onları anlamının önemini göstermektedir. Ayrıca resimle çocuk bilinçaltının dışı vurarak ifade zorlandığı soyut düşünceleri somutlaştırır. Öğretmenler resimleri inceleyerek çocukların olumsuz düşünce yapılarını tespit edip değerlendirebilir ve çözüm önerileri geliştirebilir (Evis, 2019). Üstelik resim çizmek çocukların bedensel ve ruhsal gelişimine de katkı sunmaktadır. Resim çizerken çocukların çizdiği figürler birbirinden farklı olabilir ancak bunun önemi yoktur. Çünkü biçim bir anlatım aracıdır. Önemli olan çocukların anlatmak istediğini ifade edebilmesidir (Yavuzer, 2017). Çocukları anlamada bu kadar etkili olan resim tekniği kullanılarak öğrencilerin düşünceleri, ilgileri, duyguları vb. belirlenebilir, her durumda daha verimli bir eğitim sürecinin sağlanmasının yanı sıra bireyin bütünsel gelişimine destek verilebilir. Bu açıdan araştırmanın alan yazında sınırlı sayıda ele alınan konuya açıklık getirerek alan yazına katkı sunması beklenmektedir.

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, katılımcılar, verilerin toplanması ve veri analizi açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada 48-72 aylık çocukların resimlerinde yer vermiş oldukları çizimlerin niteliği belirlemek ve bu çizimlerde hangi duyguları yansıttıklarını ortaya koymak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden Fenomenoloji (olgu bilim) modeli kullanılmıştır. Fenomenoloji farkında olduğumuz ancak derinlemesine sahip olmadığımız, günlük hayatta sık sık karşılaştığımız olaylar, deneyimler algılar, yönelimler vb. olgulara dayanmaktadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmaya katılan anaokulu öğrencilerinin resimlerinde anlatmaya çalıştığı 'duygular' kavramı araştırmanın fenomenini oluşturmaktadır. Araştırmanın modeline uygun olarak verilerin analizini gerçekleştirmek amacıyla doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırmanın olgusu hakkında var olan kayıt ve belgelerin incelenmesidir (Karasar 2018). Ayrıca verilerin toplanması çözümlenmesi ve yorumlanması sürecinde içerisinde yer alan içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Batman ilinde bulunan özel bir anaokuluna devam eden 48 ay ve üzeri 31 kız, 29 erkek olmak üzere toplam 60 çocuktan oluşmaktadır. Çalışma grubu içerisinde yer alan çocukların tamamı özel bir gereksinimi bulunmayıp tamamen normal gelişim gösteren çocuklardan oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerini çocukların yapmış oldukları çizimler oluşturmaktadır. Verilerin toplanması 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Gerekli izinler alındıktan sonra yöneticileri çalışmalar hakkında bilgilendirilmiştir. Gerekli Bilgilendirmeden sonra uygulamanın nasıl ve ne zaman yapılacağı hakkında okul yöneticileri ile birlikte uygulama planı hazırlanmıştır. Veriler okulda eğitim akışını bozmayacak şekilde 40 dakikalık süreler içinde sınıfların günlük eğitim akışı içerisinde sanat etkinliği kapsamında gerçekleştirilen çalışmalardan elde edilmiştir.

Gidilen okulda önce çocuklarla vakit geçirilmiş ve ardından sınıf çizim yapmaya uygun duruma getirilmiştir. Çocuklara “Duygularınızı resimlerinize nasıl yansıtırsınız?” sorusu sorulmuş ve çizim yapmalarına fırsat verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi yapılmak amacıyla içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi; elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri açıklayabilecek ilişkilere ulaşmayı amaçlar. İçerik analizinde asıl olarak yapılan birbiri ile benzerlik gösteren verileri bir araya getirerek belirli bir tema çevresinde açık, anlaşılır bir şekilde yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Öğrencilere “Duygularınızı resimlerinize nasıl yansıtırsınız?” sorusu sorulmuş resimleri çizmeleri için yeterli süre verilmiştir. Ardından öğrencilerin resimleri nasıl çizdikleri ne anlatmak istedikleri hakkında kısa diyaloglar kurulmuş ve kodlar üretilerek kaydedilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin analiz edilmesiyle toplamda 37 kod ve kodların birleştirilmesi ile 7 kategori (insan, abiotik öge, bina/araç, bitki, hayvan, sembol, gıda) elde edilmiştir.

Elde edilen tema ve kodlar araştırmacı tarafından geçerlilik ve güvenilirlik açısından kontrol edilmiş ve çeşitli uzman görüşlerine başvurulmuştur. Elde edilen 60 çizim tema ve kodlara ayrılarak veriler yüzde (%) ve frekans (f) analizi ile raporlaştırılmıştır. Elde edilen bu kodlar çalışmanın bulgularını yansıtmıştır.

3. BULGULAR

Çocuklar genel olarak insan figürü (anne, baba, kardeş, kendisi vb.), bitki (çiçek, çim, ağaç, diken), hayvan (köpek, ahtapot, örümcek), abiotik öğeler (güneş, yağmur, bulut, ateş vb.), bina/araç (ev, kapı, pencere, bisiklet, kaydırak vb.), sembol (harf, sayı, kalp), gıda (pasta) çizimlerine yer vermişlerdir. Çalışmaya katılan toplam 60 çocuğun çizimlerinde yer alan duyguların cinsiyete göre dağılımı Tablo 1. de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Çocukların Cinsiyetlerine göre Resimlerine Yansıttıkları Duygular

Cinsiyet	Mutlu		Üzgün		Şaşkın		Korkmuş		Kızgın	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
Kız (31)	25	80.6	5	6.1	2	6.4	0	0	1	3.2
Erkek (29)	20	68.9	7	24.1	3	10.3	2	6.8	3	10.3

** Bir çocuk, resminde birden fazla duyguyu içeren çizime yer verdiği için tablodaki yüzdeler, yer verilen çizim sayısına karşılık gelmektedir.

Tablo 1. incelendiğinde 31 kız çocuğu yapmış oldukları resimlerde %80'inin mutlu, %6.1inin üzgün, %6.4'ünün şaşkın, %3.2'sinin kızgın duygulara yer verdiği görülürken, korku duygusuna yer vermedikleri görülmüştür. 29 erkek çocuğunun çizimlerine bakıldığında %68.9'u mutlu, %24.1'inin üzgün, %10.3'ünün şaşkın, %6.8'inin korkmuş, %10.3'ünün kızgın duyguları yansıttığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan 48-72 aylık çocukların resimlerinde yer alan figürler Tablo 2. de verilmiştir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Çocukların Resimlerinde Yer Alan Figürler

Kategori	Kod	(f)	(%)	
İnsan Figürü	Kendisi	27	45	
	Bağımsız Karakter	17	28.3	
	Anne	13	21.6	
	Kardeş	9	15	
	Arkadaş	9	15	
	Baba	8	13	
	Öğretmen	2	3.3	
	Kuzen	1	1.6	
	Dede	1	1.6	
	Babaanne	1	1.6	
	Palyaço	1	1.6	
	Abiotik Ögeler	Güneş	16	26.6
		Gökyüzü	8	13.3
Bulut		2	3.3	
Yağmur		1	1.6	
Deniz		1	1.6	
Ateş		1	1.6	
Ev		6	10	
Süs	5	8.3		
Kapı	3	5		
Masa	2	3.3		

		TURK-JES	
Bina/Araç	Pencere	2	3.3
	Araba	2	3.3
	Balon	1	1.6
	Bisiklet	1	1.6
	Kaydırak	1	1.6
Bitki	Çim	8	13.3
	Ağaç	5	8.3
	Çiçek	4	6.6
	Diken	1	1.6
Hayvan	Köpek	1	1.6
	Ahtapot	1	1.6
	Örümcek	1	1.6
Sembol	Kalp	3	5
	Sayı	1	1.6
	Harf	1	1.6
Gıda	Pasta	6	10

** Bir çocuk, resminde birden fazla çizime yer verdiği için tablodaki yüzdeler, yer verilen çizim sayısına karşılık gelmektedir.

Tablo 2. incelendiğinde çalışma grubunda yer alan çocukların çizimleriyle oluşturulan kategorilerden İnsan figürü kategorisinde çizimlerin %45'inde kendisine yer vermiştir, bunu %28.3 lük oran ile Bağımsız karakterler, %21.6'lık oran ile Anne figürü takip etmektedir. Abiotik öğeler kategorisinde çizimlerin %26.6'sında güneş çizimine yer verirken %13.3'ünde gökyüzü çizimlerine yer verilmiştir. Bina/Araç kategorisinde çizimlerin %10'u Evlerden oluşmaktayken bu oranı %8.3 ile süsler takip etmektedir. Bitki kategorisine bakıldığında çizimlerin %13.3'lük kısmını çimler oluşturmaktayken bu oranı %8.3 ile ağaç çizimleri takip etmektedir. Hayvan kategorisine bakıldığında %1.6 lık oranlarda Köpek, Ahtapot ve Örümcek çizimlerine yer verildiği görülmektedir. Sembol kategorisine bakıldığında çizimlerin % 5'ini kalp oluştururken; %1.6'lık oranda sayı ve harf çizimlerine yer verilmiştir. Gıda kategorisinde resimlerin %10'unda pasta çizimlerine yer verildiği görülmektedir.

Çocuklar yapmış olduğu çizimlerde birden fazla kategoriye uygun çizimlere yer vermişlerdir. Çocuklar yapmış oldukları çizimlerde tek bir resim içerisinde birden fazla duyguyu ifade ettikleri görülmüştür, çocukların duygularını ifade ederken kullandıkları kategorik çizimlerin sayısı hesaplanarak ilişkilendirilen figürler yüzde (%) ve frekans (f) olarak Tablo 3. te belirtilmiştir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Çocukların Resimlerinde Yansıttıkları Duyguları ile İlişkilendirdikleri Figürler

KATEGORİ	Mutlu		Üzgün		Şaşkın		Korkmuş		Kızgın	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
İnsan Figürü	44	78.5	13	23.2	5	8.9	2	3.5	3	5.3
Bitki	13	72.2	2	11.1	1	5.5	3	16.6	1	5.5
Abiotik Ögeler	24	88.8	6	22.2	1	3.7	1	3.7	0	0
Bina/Araç	11	47.8	4	17.3	5	21.7	2	8.6	0	0
Sembol	3	60	0	0	0	0	0	0	0	0
Gıda	6	100	0	0	1	16.6	0	0	0	0

** Bir çocuk, resminde birden fazla çizime yer verdiği için tablodaki yüzdelere, yer verilen çizim sayısına karşılık gelmektedir.

Tablo 3. İncelendiğinde araştırmaya katılan çocukların resimlerinde insan figürü çizimine yer veren 56 çocuktan %78'i mutlu, %23.2'si üzgün, %8.9'u şaşkın, %3.5'i korkmuş, %5.3'ü kızgın duygular hissettiğini belirtmiştir. Resimlerinde bitki çizimlerine yer veren 18 çocuktan %72.2'si mutlu, %11.1'i üzgün, %5.5'i şaşkın, %16.6'sı korkmuş, %5.5'i kızgın duygular hissettiğini belirtmiştir. Çizimlerinde abiotik öğelere yer veren 27 çocuktan %88.8'i mutlu, %22.2'si üzgün, %3.7'si şaşkın, %3.7'si korkmuş duygular hissettiğini belirtmiştir. Çizimlerinde Bina/Araç çizimine yer veren 23 çocuktan % 47.8'i mutlu, %17.3'ü üzgün, %21.7'si şaşkın, %8.6'sı korkmuş duygular hissettiğini belirtmiştir. Çizimlerinde sembollere yer veren 5 çocuktan %60'ı mutlu duygular hissettiğini ifade ederken, çizimlerinde gıda figürlerine yer veren 6 çocuktan %100'ü mutlu, %16.6'sı şaşkın duygular içinde olduğunu belirtmiştir.

Çocukların “duygular” temasına uygun olarak yer vermiş oldukları çizim örnekleri ve bu çizimlerinde yapmış oldukları hikâyeleştirmeler Resim1, Resim 2, Resim 3 ve Resim 4'te verilmiştir.

Resim 1.

Bu çizimde çocuk, “duygu” temasını annesi, kendisi , masa üzerindeki pasta, ağaç, süsler ve gökyüzü öğelerini kullanarak tasvir etmiştir. Çocuk çizimini; “Annem yılbaşında bana birçok hediye almış, etrafta süsler ve hediyeler yer alıyordu bu yüzden ben çok mutluydum” şeklinde hikâyeleştirmiştir.

Resim 2.

Bu çiziminde çocuk “duygu” temasını; Kamyon, arkadaşı, uzaylı arabası, ev, babasının arabası olarak tasvir etmiştir. Çocuk çizimini; “Kuzenimin evinden bizim eve babamın Volkswagen arabasıyla giderken yolda uzaylı gördük, çok şaşkındım.” şeklinde hikâyeleştirmiştir.

Resim 3.

Çocuk bu çiziminde “duygu” temasını; Asansör, adamlar, merdiven, örtü, atlama merdivenleri olarak tasvir etmiştir. Çocuk çizimini “Küçük çocuk büyük adamdan kaçmak istiyor bu yüzden etrafa bakıp yardım istemiş fakat kimse yokmuş bu yüzden ağlıyormuş” şeklinde hikâyeleştirmiştir.

Resim 4.

Çocuk bu çiziminde “duygu” temasını; Bisiklet, Adam, Ağaç, Balon, Gökyüzü, Çim olarak tasvir etmiştir. Çocuk çizimini “Bisiklet süren adam var, Arkasındaki adam eline balon alıp, yerden

uçmuş ve gitmiş, kardan adam gelip adamın balonunu patlatmış ve adam korkmuş.” şeklinde hikâyeleştirmiştir. Resim 1 ve Resim 4’e bakıldığında “Ağaç, gökyüzü, adam” çizimleri Resim1 ‘de “mutlu” duyguyu ifade etmek için çizilirken, Resim 4’te “korkmuş” duygusunu tasvir etmek için çizildiği görülmektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma

Yapılan bu çalışma; okul öncesi eğitimi almış olan 48-72 aylık çocukların “duygular” temasını çizimlerine nasıl yansıtıklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Konu ile ilgili literatürde yer alan çalışmalara incelendiğinde 48-72 aylık çocukların duygular temasına yönelik gerçekleştirmiş oldukları çizimlerle ilgili yeterli sayıda çalışmanın gerçekleştirilmemiş olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilmiş olan çalışmaların daha çok okul öncesi çağından daha büyük olan çocuklara yönelik yapıldığı görülürken, okul öncesi döneme uygun olarak yapılan çalışmaların daha çok doğa, sanat, insan ve aile, fon-figür, yaratıcılık ve oyun temalarında olduğu görülmektedir.

Araştırmanın birinci sorusuna ilişkin elde edilen bulgular incelendiğinde kız çocuklarının çizdikleri resimlerde en çok mutluluk duygusuna yer verdikleri ardından sırasıyla üzgün olma, şaşkınlık ve kızgınlık duygularına yer verdikleri, erkek çocuklarının ise en çok mutluluk duygusuna yer verdikleri daha sonra sırasıyla üzgün olma, şaşkınlık ve kızgınlık duygularına yer verdikleri belirlenebilir. Ayrıca erkek çocuklar kız çocuklardan farklı olarak korku duygusuna yer verdikleri görülmektedir. Bu sonuçlara bağlı olarak çocukların duygularının kısa sürelerde anlık değişimler göstermesi ve yaşam içerisinde küçük hareketlerle bile kendisini mutlu hissetmesinin önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Çocukların akranları hakkında en çok mutluluk duygusu hissettiklerini gözlemleyerek araştırma bulgularını destekleyen Semiz (2021) bunun nedenini çocukların akranlarına olan sevgisi olarak açıklamıştır. Çorbacı Oruç (2008)’un 6 yaş grubu çocuklarla yapmış olduğu çalışmada erkek çocukların kız çocuklarla karşılaştırıldıklarında kızgınlık duygusuna daha çok yer verdiği sonuçlarına ulaşmış ve araştırma sonucunu desteklemiştir. Denham (1986) araştırmasında üzüntü ve kızgınlığın mutluluktan sonra çocuklar tarafından en kolay tanımlanan duygu ifadeleri olduğu sonucuna ulaşması bu çalışmayı destekler niteliktedir. Aynı şekilde Kuyucu (2012), Feshbach (1970) ve Meece ve Mize (2010) yaptıkları çalışmalarda erkek çocuklarda kızgınlık duygusuna ilişkin ifade ve davranışların kızlardan daha fazla görüldüğünü belirtmeleri araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Yukay Yüksel, Canel, Mutlu, Yılmaz ve Çap (2015) ise yaptıkları çalışmada çocuklardan “iyi” ve “kötü”yü çizmeleri istenmiş bunun karşılığında çocukların neşe, mutluluk, sevgi eğlence vb. duyguları iyi olarak yorumlayarak araştırmayı destekler nitelikte bulgulara ulaşılmıştır. Aynı çalışmada çocuklar kızgınlık, üzgün, korku vb. duyguları

ise kötü olarak yorumlamışlardır. çocuklar Çeri (2019) de araştırmasında korku ve saldırganlık duygularının erkek çocuklarda daha fazla olduğu sonucuna ulaşmış ve çalışma bulgularını desteklemiştir.

Araştırmanın ikinci sorusuna ilişkin bulgular incelendiğinde çalışma grubunda yer alan 60 çocuğun çizimlerinde en fazla insan figürüne ve abiotik öğelere yer verdiği gözlenmiştir. Bu bulguya neden olarak çocukların günlük yaşam deneyimlerinde sahip oldukları duyguları bir insanla yaşadıkları olay veya yapmış oldukları gözlemlerde insan varlığının yer alması çizimlerinde duygularını insan figürüyle yansıtmaya gereksinimi duymasına neden olurken, gezmeye gitmek, denize gitmek, parka gitmek gibi eğlenceli dışsal mekânlara gitme olayının genelde güzel havalarda gerçekleşmesi çocukların mutluluğunu abiotik öğelerle ilişkilendirmesine ve bu durumu çizimlerinde yansıtmaya neden olduğu ifade edilebilir. Araştırmasında okul öncesi öğrencilerinin kardeş çizimlerini inceleyen Bengisu (2021) ve çocuk resimlerinin gelişim özelliklerini inceleyen Metin ve Aral (2012), çocukların en çok insan figürüne yer verdiğini gözlemlemiş ve araştırma sonucunu desteklemiştir. Evis (2019) ise ülkemizde öğrenim gören Suriyeli mülteci çocukları üzerine yaptığı çalışmada memleket ve göç temalı konuda araştırmaya katılan çocukların %83'ünün insan figürü çizdiği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın üçüncü sorusuna ilişkin bulgular incelendiğinde çocukların duygular temasına yönelik olarak gerçekleştirmiş oldukları çizimlere bakıldığında insan figürü kategorisinde çizimlerin büyük bir kısmında kendisine, daha sonra sırasıyla bağımsız karakterlere ve anne figürüne yer verdiği görülmektedir. Elde edilen bulgulara bağlı olarak çocukların duygular temasına yönelik gerçekleştirmiş oldukları çizimlerde duygularını yansıtırken en çok insan figürleri kullandığı söylenebilir. Çelik vd. (2002) yapmış oldukları çalışmanın sonucunda çocukların kendilerini tanımlarken en çok “mutluluk” duygusunu tercih ettiğini belirtmesi, Burns ve Kaufman (1972)'nin on bin çocukla yaptığı araştırmasında resimlerdeki ortak anlamlar içeren 36 adet sembolden biri olan ‘çiçek’ sembolünün sevgiyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşması araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Özsoy (2012) ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında benzer şekilde çocukların çizdikleri resimlerde büyük bir oranda (%33) insan figürünü kullandıkları belirlemiş araştırma sonuçlarını desteklemiştir. Evis (2019) araştırmasında resim yapan çocukların büyük çoğunluğunun (%83) insan figürü kullandıkları ancak bunu mutsuzluk duygusu yönünden ele alındığını belirtmiştir. Büyükkarabacak (2008) ise araştırmasında çocukların mutluluk duygusuna yönelik çizimlerinde dolaylı olarak gökkuşağı, mutlu insanlar, şöhret, zenginlik, evcil hayvan vb. temalara çokça yer verdiklerini belirtmiş ve bu çalışmadan elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde;

- 1) Kız çocuklarının çizdikleri resimlerde en çok mutluluk duygusuna yer verdikleri ardından sırasıyla üzgün olma, şaşkınlık ve kızgınlık duygularına yer verdikleri, erkek çocuklarının ise en çok mutluluk duygusuna yer verdikleri daha sonra sırasıyla üzgün olma, şaşkınlık ve kızgınlık duygularına yer verdikleri,
- 2) Çalışma grubunda yer alan çocukların çizimlerinde en fazla insan figürüne ve abiotik öğelere yer verdikleri,
- 3) Çalışma grubunda yer alan çocukların duygularını yansıtırken en çok insan figürünü kullandıkları ardından bağımsız karakter ve anne figürüne yer verdikleri sonuçlarına ulaşılabilir.

Elde edilen sonuçlar çerçevesinde aşağıdaki öneriler sunulmaktadır.

- Çocukların çevrelerinde olup bitenleri nasıl algıladıkları ve ifade ettiklerine yönelik yapılan çalışmalar son zamanlarda araştırmacılar tarafında kullanılmaya başlanmıştır. Çocuk çizimlerinin incelenmesi yöntemi etkili olmasına rağmen bu alanda gerçekleştirilen çalışmaların azlığı büyük oranda dikkat çekmektedir. Bu perspektiften incelendiğinde çocuk resimlerinin duygular temasına uygun olarak kullanılması önerilmektedir.
- Gerçekleştirilen çalışmada her ne kadar sınırlı sayıda çocuğa ulaşılmış olsa da çocukların 'duygu' algılarını resimlerinde yansıtmayı amaçlayan çalışmaların azlığı nedeniyle elde edilen sonuçlar büyük öneme sahiptir. Buna benzer çalışmaların farklı örneklerle, farklı yaş grubuyla ve daha geniş alanda yapılması ve sonuçlarının karşılaştırılması önerilmektedir.

---

5. KAYNAKÇA

- Bengisu F. (2021). *Bir okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların kardeş çizimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü eğitim Enstitüsü.
- Burns, C. R. & Kaufman, S. (1972). *Actions, styles and symbols in kinetic family drawings*. New York. Bruner/Mazel.
- Büyükkarabacak, O. (2008). *Çocuk resimlerinde imgelerin yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.
- Gür, Ç. ve Koçak, N. (2016). 5 Yaş (48 60 Ay) Çocukların duyu tanımlamaları ve nedenleri üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 2407-2421.
- Çağlayan, N. (2014). Zihinsel engelli bireylerin eğitiminde görsel sanatlar dersinin yeri ve önemi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 91-101.
- Çelik, E. , Tuğrul, B. & Yalçın, S. S. (2002). Dört-altı yaşlar arasındaki anaokulu çocuklarının duygusal yüz ifadesiyle kendilerini anne-babalarını ve öğretmenlerini algılaması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (22).
- Çeri, N. (2019). *5-6 yaş çocukların resimlerine akran ilişkilerinin yansımaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Çorbacı-Oruç, A. (2008). *6 yaş çocuklarında sosyal yeterliliğin, akran ilişkilerinin ve sosyal bilgi işleme sürecinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Denham, S. A. (1986). Social cognition, prosocial behavior, and emotion in preschoolers: Contextual validation. *Child Development*, 57(1), 194 201.
<https://doi.org/10.2307/1130651>
- Evis, Z. Ö. (2019). *Suriyeli mülteci öğrencilerin olumsuz yaşantılarının resimlerine yansımaları (5.sınıf örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Feshbach, S. (1970). Aggression. In: Mussen P, editor. *Carmichael's manual of child psychology*. Wiley; New York: 1970.
- Geçen, F. (2018). Çocuğun gelişim basamaklarına göre figürleri ele alma biçimleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(10), 60-83.
- Kantoğlu, Ş. (2016). *9-12 yaş çocuk resimlerinin figüratif, sanatsal kültürel değerler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (1999) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayınevi.

- Koraş, M. (2019). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevre sorunlarına ilişkin algılarının yaptıkları çizimler aracılığıyla belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kuyucu, Y. (2012). *Duyguları anlama becerileri farklı düzeydeki çocukların (60-72 ay) Akranlarına karşı gösterdikleri duygusal ve davranışsal tepkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Meece, D. ve Mize, J. (2010). Multiple aspects of preschool children's social cognition: relations with peer acceptance and peer interaction style. *Early Child Development and Care*, 180, 5.
- Metin, Ş. ve Aral, N. (2012). Dört-yedi yaş çocuklarının resim gelişimsel özelliklerinin incelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 55-69.
- Özsoy, S. (2012). İlköğretim öğrencilerinin çevre algılarının çizdikleri resimler aracılığıyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1117-1139.
- Semiz, B. (2021). *Erken çocukluk dönemindeki öğretmenlerin akran desteği bağlamındaki iletişimleriyle sınıflarında yer alan çocukların akran kavramına ilişkin çizimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yalçın, H. (2010). *Çocuk Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldırım A. ve Şimşek, H (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yukay Yüksel, M., Canel, N., Mutlu, N., Yılmaz, S. & Çap, E. (2015). Okul öncesi çağıdaki çocukların iyi ve kötü kavram algılarının resim analizi yöntemiyle incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 271-303.
- Yavuzer, H. (2017). Çocuk ve Resim. H. Yavuzer içinde, *Çocuğu Tanımak ve Anlamak* (s. 74-75). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Extended Abstract

In this study, "Opinions Classroom Teachers' Views on the Use of Games in Turkish Teaching" were examined. Primary school is a period when students are in the playing period. The use of children's games in Turkish teaching will both make the lesson interesting and ensure permanent learning. At this point, the opinions of the teachers about the use of games in Turkish lessons are important. Putting forward the opinions of teachers about who should prepare the games, at which grade levels and on which subjects, and which games are used more will constitute a resource to be used in teaching Turkish with games.

Accurately knowing which games improve which language skills and adapting the games by associating them with the lesson will make game-based teaching useful for Turkish lessons. The active participation of the student in game-based learning makes this learning style student-centered. It enables the student to link their experiences with practice and theory. The emphasis on student-centered teaching in the education planning of our age shows that learning with games is in accordance with the educational standards of the age.

Inferences about game-based learning such as the role of play-based teaching in the abstraction of concrete concepts, the student's activity status in this learning method, the effect of the use of games on social sharing and problem solving skills will also generate data on the use of games in all teaching areas.

In the survey, it has been seen that there are few studies that include the opinions of classroom teachers on the use of games in teaching Turkish. The opinions of classroom teachers about the use of games in Turkish lesson are of great importance as they will reveal the benefits and limitations of this learning method. Evaluating the opinions of teachers, who are one of the main elements of teaching by play, will provide new perspectives on this issue. It is necessary to present teachers' views on the evaluation of the place of game-based learning in Turkish teaching program. In the survey, it was observed that there was no research on which traditional and modern children's games were used by classroom teachers by adapting them to Turkish teaching outcomes. Determining the most used children's games is important because it will set an example and give an idea. By measuring the awareness levels of the games, children's games that are about to be forgotten will be determined, and the results will direct different researches.

With this research, it was aimed to determine the opinions of classroom teachers about the use of games in primary school Turkish teaching. Determining the frequency of usage of the usage levels of traditional and modern games, determining the benefits and limitations of teaching with games in Turkish teaching, and determining the opinions about the selection of games and materials are among the sub-objectives of the study.

The population of the study is composed of classroom teachers in the central district of Afyonkarahisar province, while the sample consists of 408 randomly selected classroom teachers in this population. The research was arranged according to the scanning model, and the personal information form and teacher questionnaire were used as data collection tools.

When the results of previous studies on this subject are examined according to the information obtained through field research, it is seen that game-based teaching has a positive effect on students' academic achievement and attitudes in Turkish lessons. In the field survey, it was seen that there are few studies on the use of game-based learning method in Turkish lessons. The researches were carried out by forming experimental and control groups

on the students. There is no study that includes teachers' views on the use of game-based learning in Turkish lessons.

Findings obtained as a result of the research show that; teachers make use of games in teaching Turkish. Although this teaching method has its limitations, it is preferred because it enables students' active participation, makes concrete concepts abstracted, and improves problem solving skills. In the survey, it was stated that teaching with play is useful, it embodies abstract concepts, it is student-centered, it is a teaching tool, it reduces the level of fear and anxiety, teaches concepts and mental operations, makes Turkish love, strengthens problem-solving skills, makes teaching easier and interesting, permanent. Teachers mostly agree with the items that it provides learning, makes the student active and increases social sharing.